

партнерства побудована на принципі правового плюралізму, тобто передбачає співіснування автономних систем охорони правопорядку, кожна з яких базується на власних нормах і процедурах.

Список бібліографічних посилань

1. Vanderlinden J. Le pluralisme juridique: essai de synthese. *Le pluralisme juridique*. Publ. par J. Gillissen. Bruxelles : Éditions de l'Université de Bruxelles, 1972. P. 19–56.
2. Merry S. E. Legal Pluralism. *Law & Society Review*. 1988. Vol. 22, No. 5. P. 869–896.
3. Костокрызов П. И. Конституционализация юридического плюрализма в латиноамериканских странах: сравнительный анализ национальных моделей. *Конституционное и муниципальное право*. 2017. № 11. С. 73–76.
4. Костокрызов П. И. Общинное правосудие в Колумбии. *Латинская Америка*. 2016. № 4. С. 45–57.
5. Костокрызов П. И. Община, государство и правосудие в Гватемале. *Российский юридический журнал*. 2016. № 3. С. 15–21.
6. Костокрызов П. И. Альтернативные методы разрешения споров в пространстве общинной юстиции: опыт латиноамериканских стран. *Вестник Удмуртского университета. Серия «Экономика и право»*. 2017. № 4. С. 110–114.

Одержано 19.03.2019

УДК 340.1

Олексій Леонідович МАКАРЕНКОВ,

кандидат юридичних наук, доцент,

заступник декана юридичного факультету з міжнародної роботи,

доцент кафедри історії і теорії держави та права

Запорізького національного університету;

ORCID ID: <https://orcid.org/0000-0003-0042-165X>

ЗАГАЛЬНОПРАВОВІ ЗВ'ЯЗКИ ПРОФЕСІЙНОГО І ЧАСОВОГО ЧИННИКІВ У МЕХАНІЗМІ ПРАВОЗАСТОСУВАННЯ АНТИКОРУПЦІЙНОГО ЗАКОНОДАВСТВА

Характеристика норм антикорупційних правових інститутів заборон для осіб, уповноважених на виконання функцій держави та місцевого самоврядування, обмежень їхніх прав являє собою частину цілісного уявлення про феномен корупції, будучи його черговим гносеологічним інструментом. Як вдало підкреслив А. В. Савченко, що визначення корупції передбачає наповнення її чинної дефініції докладними описовими категоріями, які б розширювали та уточнювали межі її предмета, діянь, наслідків тощо; чітке перерахування порушень кримінальних, адміністративних або цивільно-правових норм, а також дисциплінарних правил, що утворюють корупцію [1, с. 166]. Успішність виконання цих пропозицій передбачає відношення до запропонованого нами опису/визначення вказаного феномену як до процесу, оскільки суспільні відносини постійно змінюються, а пропустити момент внесення потрібних на часі змін до законів про запобігання корупції, які стосуються виконання публічно-правової функції у рамках цих відносин означає втрату часу та інших ресурсів, можливостей для прогресу.

Проблема своєчасного пізнання відтінків трансформацій правових, політичних, економічних, духовно-культурних якостей людей, взаємодії між ними в аспекті доброчесності виконання публічно-владних повноважень традиційно розглядаються через інститути кваліфікаційних вимог і тільки впродовж перебування на посаді судді, парламентаря (депутата місцевих рад) чи виконавчої гілки публічної влади. Самі обмеження для таких посадовців спираються на зміст їхніх функціональних обов'язків, прав, гарантій та кваліфікаційних вимог, що висуваються законодавцем до осіб, які претендують на відповідну роботу. Водночас такі вимоги виписуються, виходячи з природи предмету роботи, що доручається до виконання чиновнику. Хоча, якщо окрім наукових обґрунтувань, поглянути на реальність, то кореляція науки і соціальних практик може не спостерігатися взагалі. Наприклад, можуть домінувати політичні, а не правові і наукові, чинники, як у випадку з видаленням 12.05.2016 р. із ч. 3 ст. 40 Закону України «Про прокуратуру» від 14.10.2014 р. положення про обов'язкову наявність юридичної освіти у кандидата на посаду Генерального прокурора України.

Загальноправові зв'язки для досліджуваного нами інституту обмежень за параметром професійності особи, уповноваженої на виконання функцій держави та місцевого самоврядування, виявляються в наступних рисах роботи цих осіб та відношеннях між ними: 1) метою роботи стає як юридичне узгодження інтересів суб'єктів права і впорядкування суспільних відносин; 2) онтологічно правовий характер; 3) інструментально виключно вигадлива правова і тісно з нею пов'язана інша природа способів реалізації; 4) безпосередньо не призводить до створення матеріальних благ; 5) відповідності діянь епістемологічним та гносеологічним стандартам на найвищому рівні, доступному людській цивілізації; 6) творчості задля розуміння змісту істини та чіткого шляху до неї. Беручи до уваги ці складові з урахуванням специфіки напрямів роботи працівників органів публічної влади, формулювання обмежень прав особи, уповноваженої на виконання функцій держави та місцевого самоврядування, дозволяє створювати їх дієвими, адже вони відображають у собі суттєві деталі, а не тільки загальні антикорупційні інтенції та сутності доброчесності, чесності, порядності і т. п. Правда й кількість оцінних категорій – «узгодження», «впорядкування» тощо – у всіх цих взаємозв'язках профілактики корупції чимала. Тому завдання синхронізації кореляції професійних та антикорупційних вимог у контексті порушеної проблеми вимагає встановлення достовірного змісту понять і як найглибшої формалізації заснованих на них норм відповідних інститутів права для уважно відстежених змін суспільних відносин та нейтралізації, за влучними словами М. І. Мельника, факторів корупції – явищ, процесів, інших чинників, які здійснюють будь-який детермінуючий вплив на корупцію, обумовлюючи її як явище та породжуючи відповідні конкретні прояви [2, с. 16].

Темпоральні чинники в інститутах обмежень та інших антикорупційних правил, виявляють вплив часових параметрів на небезпеку корупції – схильність людини до корупційних діянь. По суті мова йде про три часові виміри: до, під час і після роботи на посаді. Бажаючих атестуватися на роботу в усіх органах публічної влади перевіряють на відсутність судимості, у т. ч. за хабарництво. В органах публічної адміністрації, судах та муніципальній публічній владі неможливо обійняти посаду особи, яка раніше була визнана винною/притягувалася до адміністративної чи іншої подібної відповідальності рішенням суду за корупційне діяння (семантично це може бути номіновано іншими лексемами), наприклад, таке правило діє в Україні. Простежуємо у нормах, що обмежують права особи ще не обраної/призначеної на посаду в органи публічної влади, намагання суспільства елімінувати з цих органів тих людей, які виявили ознаки не доброчесності до моменту вияву бажання пройти формальні процедури атестації на отримання офіційних повноважень в сфері публічних інтересів. Трохи гнучкості антикорупційному праву вже додало б поняття «особи з корупційним ризиком у минулому» для номінації цих осіб, які вчинили корупційне правопорушення вперше (може навіть незначне), та надання їм на особливо підвищених вимогах і пильній увазі до їх доброчесності можливостей реалізувати свій унікальний і дійсно потрібний громаді (якщо це по факту так) потенціал із забезпечення публічного інтересу, будучи обраним/призначеним на відповідну посаду. Звісно, система правил обмежень для таких осіб буде дуже складною (можливо варто цим особам погоджувати усі або певну категорію рішень з керівником; з деяких аспектів їх роботи забезпечити нагляд колегіального органу публічної влади та ін.), проте суспільство, яке їх впровадить виграє в частині використання людського капіталу таких чиновників (а не втрати його) та розширить діапазон дії такої функції покарання за корупційне правопорушення як спеціальна превенція правопорушників.

Відчуття ступеня вірогідності вчинення особою, уповноваженою на виконання функцій держави та місцевого самоврядування, повинно вбачатися з параметрів строків та підв'язаних до них правил чинних антикорупційних норм. Інакше вони далекі від реальності, не дієві, несправедливі та не узгоджуються з ідеєю верховенства права. Під час перебування на посаді потенційна і реальна небезпека вчинення корупційного правопорушення цими особами вища ніж до і після перебування на ній. Це підказує як сам зміст роботи цих осіб, так і корупційні ризики, що обумовлені, здебільшого, саме її виконанням, у т. ч. в силу наявності дискреційних повноважень, вад особистісного розвитку, неспроможної до подолання корупційних спокус волі, недосконалості законодавства та практики його застосування, впливу криміналітету та ін. Водночас, наприклад, чинні в Україні норми інституту обмеження прав особи органу публічної влади взагалі не відображають специфіки правил профілактики потрапляння категорії осіб з корупційними мотивами до цих органів за критерієм строків перебування на певних посадах (окрім суддівського, наукового, адвокатського предметного типу стажу для атестації на посаду судді 2-ї та 3-ї судових інстанцій); збагачення (наскільки чесно, реально за вказаний строк) тощо. Ймовірність використання своїх ділових зв'язків і впливу після закінчення роботи на досліджуваних посадах

висока, тому цілком виправдані обмеження у цих випадках для зазначених вище осіб, наприклад, в Україні антикорупційні норми встановлюють 1 рік дії таких обмежень (ст. 26 Закону України «Про запобігання корупції» від 14.10.2014 № 1700-VII), у Французькій Республіці – 5 р.; у Сполученому Королівстві Великої Британії та Ірландії – 2 р. [3, с. 9].

Отже, визначення кваліфікаційних вимог та часових рамок здійснення особою функцій держави та місцевого самоврядування на підставі правових і наукових, а не виключно політичних чи інших кон'юнктурних чинників стає запорукою їхньої істинності та придатності для формулювання антикорупційних обмежень таким особам та успішності здійснення правоохоронної діяльності в сфері протидії корупції. У цьому зв'язку, логічно виникає потреба у специфікації антикорупційних обмежень для кожної професії і/або спеціальності суб'єктів публічно-владних повноважень. Інакше наявний дисонанс між специфічними кваліфікаційними вимогами, яким відповідає кожний претендент на посаду в органах публічної влади, перетворюючись по суті на *homo faber* (мудро креативною людиною), і загальними антикорупційними вимогами (заборами, обмеженнями тощо), що поширюються на таких людей. Об'єктивно, що ми маємо охоплювати осіб, уповноважених на виконання функцій держави та місцевого самоврядування, мінімально суб'єктивованими та максимально недиференційованими у деталях правилами забезпечення їхньої доброчесності. Відносно ролі строків обмежень прав таких осіб відзначаємо важливість їхнього ґрунтовного впливу у механізмах дії антикорупційних норм як на етапі атестації на роботу в органах публічної влади, так й під час такої роботи та після залишення посади. Проблема полягає у ступені обґрунтування тих або інших строків, їхнього вмілого, вишуканого (деталізованого, інноваційного) використання у правоохоронній роботі в сфері протидії корупції.

Список бібліографічних посилань

1. Савченко А. В. Поняття «корупція» у контексті кримінального права. *Кримінально-правові та кримінологічні засади протидії корупції* : зб. тез доп. V Міжнар. наук.-практ. конф. (м. Харків, 31 берез. 2017 р.) / МВС України, Харків. нац. ун-т внутр. справ. Харків, 2017. С. 165–166.
2. Мельник М. І. Кримінологічні та кримінально-правові проблеми протидії корупції : автореф. дис. ... д-ра юрид. наук : 12.00.08. Київ, 2002. 32 с.
3. Баюк М. І., Міщишин В. В. Запобігання проявам корупції та конфлікту інтересів на державній службі (міжнародний досвід). Хмельницький : ЦППК працівників ОДВ ОМС ДПУО, 2011. 33 с.

Одержано 12.03.2019

УДК 342.8.01(477)

Олег Володимирович МАРЦЕЛЯК,

доктор юридичних наук, професор,

завідувач кафедри конституційного права

Київського національного університету імені Тараса Шевченка

НОВІТНІ ТЕХНОЛОГІЇ ГОЛОСУВАННЯ: ЗАРУБІЖНИЙ ДОСВІД

XXI ст. – час науково-технічного прогресу, що супроводжується впровадженням нових технологій у всі сфери життєдіяльності людини. Це цілком стосується і виборчої сфери. Сьогодні технологія голосування паперовими бюлетенями, незважаючи на те, що вона доволі-таки проста, застосовується все менше. Так, за даними американської Служби виборчих даних, якщо у 1980 р. у такий спосіб голосувало 11% громадян США, то у 2004 р. тільки 0,7% виборців голосували стандартними паперовими бюлетенями. На сьогодні в цій країні паперові бюлетені використовуються деякими місцевими органами влади, переважно у сільській місцевості, в малонаселених регіонах Великого Плато та на Заході (у штатах Техас, Небраска, Монтана та Айдахо).

Усе частіше в сучасних умовах для голосування використовуються нетрадиційні технології – виборчі машини, перфокарти для ЕВМ, спеціальні бюлетені, які «читаються» високошвидкісними фотоелектронними детекторами і т. ін. Зокрема в Нідерландах, Тринідаді, Тобаго, багатьох штатах США, приблизно п'ятій частині виборчих округів Індії, для голосування використовуються спеціальні виборчі **механічні машини**. Цю технологію винайшли наприкінці XIX на початку XX ст. у США (закон від 14 лютого 1899 р. для виборів членів конгресу США та закон 1900 р. для виборів депутатів представницького органу Онтаріо). Вважається, що машини не тільки не